

volt-e rá nagyobb hatással. Verseinek érzelmi és élményfedezete van, ezért lehet hatásos és igazán lelkesítő. Forradalmi büszkeség és évszázados paraszti düh egyedül nála az említett „érzelmi” szocializmussal. Dózsát, Rákóczit, Bercsényit, a kurucokat érzi hagyománynak.

A háború évében kiadott könyvéről írja Komlós Aladár: „... azt kellene hinnünk, hogy a magyar szocialista mozgalomnak még 1914-ben is a vallás a fő ellenfele, mert egy XVI—XVII. századi énekeskönyvben sem játszik nagyobb szerepet a vallási képzetkincs, mint Farkas Antalnál.” Kár, hogy félreértése korábbi tanulmányából még az akadémiai kézikönyvbe is változatlanul belekerült. Az, hogy Farkas antiklerikalizmusa, evilágisága, sőt forradalmi öntudata is a vallási képzetkincs nyelven szól, nem ellentmondás, éppen ez menti meg a száraz-didaktikus elvontságtól, teszi lendületesen meggyőzővé (Pünkösdi szolozsma, A két Jézus). Éppen azért kapcsolja a közkeletű keresztény mitológiát verseibe, hogy e képzeteken nevelkedett hallgatóságára nagyobb hatást gyakorolhasson. Az ő Krisztusa a felemelt fejű, megnyilatkozó, mindenki nyelven érthetően szóló, az álmokat testté váltó vezető, a megújodás, a népek testvériségének és szabadságának szimbóluma.

Költőnek népszerűbb volt, prózáirónak tehetségesebb. Úgy látszik a kisebb prózai formák nem nyűgözték, Tömörkény szegedi iskolája élményvilága, tehetsége legjobb vonásait szabadította fel. Ezért tudta meghaladni mind az anekdotikus hagyományt, az idillt, mind a Népszava-novella sematikus nyomornaturalizmusát. Furcsa ellentét, de társadalomszemlélete novelláiban tágasabban bontakozik ki, mint lírájában, észreveszi az osztályellentétek „ravaszságait”, a paraszti-emberi tudat és kapcsolatok bonyolultságát, furcsa drámáit. Néhány novellája a kor művészetének legjobb színvonalán áll.

Szabolcsi Gábor korábban egy alapvető tanulmányban tárta fel a magyar szocialisztikus novella kezdeteit, köztük Farkas Antalét is. Csak a szűkös terjedelemmel magyarázható, hogy Farkas 1919 utáni írásaiból egyetlenegyét sem vett fel a kötetbe. Pedig a Bécsbe emigrált, s ott Róka Tóni, Bujdosó Péter álnéven publikáló író természetéből akad még menteni való.

Manapság, amikor másodrendű új írások olyan könnyen akadnak fenn kiadóink rostáján, ez a szerény terjedelmű, jelentős válogatás reméljük felhívja pesti kiadóink figyelmét egy nagyobb válogatásra, szocialista hagyományaink nemcsak történeti érdekű, hanem eleven ápolására. (A *Somogyi-könyvtár kiadványa.*)

BOKOR LÁSZLÓ

